

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในยุคโลกาภิวัตน์ สถานะการณ์ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง เทคโนโลยี และวิทยาการที่พัฒนาไปอย่างรวดเร็วจนไม่สามารถควบคุมได้ การศึกษาเป็นสิ่งที่จะทำให้มนุษย์รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในโลกปัจจุบัน จึงจำเป็นที่จะต้องยกระดับและพัฒนาการศึกษาของประชากรในประเทศให้สูงขึ้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 (มาตรา 43) จึงได้กำหนดให้บุคคลมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การจัดการศึกษาของรัฐต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชนด้วย ประกอบกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้มีเจตนารมณ์ที่ต้องการเน้นย้ำว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข จึงมีความจำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาของชาติ ซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาการศึกษาของประเทศไทย เพื่อให้คนไทยเป็นคนดี มีปัญญา อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข มีศักยภาพพร้อมที่จะแข่งขันกับอารยะประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ ในการจัดการศึกษา หลักสูตรเป็นเครื่องถ่ายทอดเจตนารมณ์หรือเป้าหมายประสงค์ของการศึกษาชาติลงสู่การปฏิบัติ หลักสูตรจึงถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษาเป็นตัวกำหนดทิศทางการพัฒนาคนในชาติ การจัดการศึกษาจะบรรลุตามเจตนารมณ์หรือไม่จึงขึ้นอยู่กับหลักสูตรเป็นสำคัญ ถ้าหากปราศจากหลักสูตรเสียแล้วการศึกษาก็จะไม่สามารถดำเนินไปได้อย่างแน่นอน และหากจะกล่าวถึงสิ่งที่สำคัญของระบบหลักสูตรนั้นก็ประกอบด้วยระบบย่อยที่มีความสัมพันธ์ 3 ส่วน คือ ส่วนของการร่างหลักสูตร หรือการวางแผนหลักสูตร การใช้หลักสูตรหรือการนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินหลักสูตร (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2530, หน้า 60) ซึ่งขั้นที่นับว่าสำคัญที่สุดคือ

ขั้นตอนการนำหลักสูตรไปใช้ เพราะการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติเป็นการทำจุดมุ่งหมายของหลักสูตรให้บรรลุผล

การนำหลักสูตรไปใช้เกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่ายที่ต้องให้ความร่วมมือซึ่งกันและกันผู้บริหารและครูผู้สอนจึงเป็นบุคคลที่มีความสำคัญ เพราะต้องเป็นผู้นำหลักสูตรไปปฏิบัติจริงในโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียน จะต้องควบคุมสภาพการเรียนการสอนให้เป็นไปตามแนวทางที่หลักสูตรกำหนดไว้พร้อมกับอำนวยความสะดวกด้านต่างๆ เพื่อที่จะทำให้เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนของครูให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องหลักสูตรอย่างถ่องแท้ ส่วนครูผู้สอนต้องวิเคราะห์จุดหมายของหลักสูตร ความมุ่งหมายของวิชาต่างๆ ของการสอนแต่ละเรื่อง โดยคำนึงถึงความแตกต่าง ความต้องการจำเป็นว่าเด็กจะต้องเรียนรู้อะไร ควรมีทักษะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์อะไรบ้าง ซึ่งครูจะต้องพิจารณาโครงการสอนและแผนการสอนประกอบ ด้านการดำเนินการวางแผนถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญ ส่วนหนึ่งที่ทำให้การนำหลักสูตรไปใช้ประสบความสำเร็จ ผู้บริหารและครูผู้สอนจะต้องมีการวางแผนการนำหลักสูตรไปใช้ร่วมกัน และในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ได้เปิดโอกาสให้หน่วยงานหลายฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยเฉพาะคณะกรรมการสถานศึกษาที่มีส่วนสำคัญในการวางแผนการจัดการศึกษาร่วมกับโรงเรียน เพื่อทำให้การใช้หลักสูตรในโรงเรียนบรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย และสิ่งสำคัญที่จะล้มเสียมิได้ในการนำหลักสูตรไปใช้ก็คือ การประเมินผลการใช้หลักสูตรเพื่อศึกษาว่าหลักสูตรที่จัดทำ และได้นำไปใช้นั้นบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ จึงต้องมีการประเมินหลักสูตรเพื่อหาข้อบกพร่องและจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้ดีขึ้นและเหมาะสมต่อไป

ที่ผ่านมหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ โดยกรมวิชาการ (www.acn.ac.th) ได้ติดตามผลและดำเนินการวิจัย

เพื่อการพัฒนาหลักสูตรตลอดมา ผลการศึกษาพบว่า หลักสูตรที่ใช้อยู่ในแต่ก่อนนานกว่า 10 ปี มีข้อจำกัดอยู่หลายประการ ไม่สามารถส่งเสริมให้สังคมไทยก้าวไปสู่สังคมความรู้ได้ทันการณ์ เพราะการกำหนดหลักสูตรจากส่วนกลางไม่สามารถสะท้อนสภาพความต้องการ

ที่แท้จริงของสถานศึกษาและท้องถิ่น การนำหลักสูตรไปใช้ก็ไม่สามารถสร้างพื้นฐานในการคิด สร้างวิธีการเรียนรู้ให้คนไทยมีทักษะในการจัดการและทักษะในการดำเนินชีวิตให้สามารถเผชิญปัญหาสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในด้านการจัดหลักสูตรและการเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ยังไม่สามารถผลักดันให้ประเทศไทยเป็นผู้นำด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีในภูมิภาค จึงจำเป็นต้องปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้คนไทยมีทักษะกระบวนการและเจตคติที่ดีทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีความคิดสร้างสรรค์ และการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศยังไม่สามารถที่จะทำให้ผู้เรียนใช้ภาษา ต่างประเทศโดยเฉพาะภาษาอังกฤษในการติดต่อสื่อสารและการค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ที่มีอยู่หลากหลายในยุคสารสนเทศ

จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติจึงได้กำหนดให้มีการจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ การดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ และให้สถานศึกษาจัดทำสาระของหลักสูตร มีการประกาศใช้อย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2544 แทนหลักสูตรระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า ทุกฉบับที่กระทรวงศึกษาธิการได้มีคำสั่งให้ใช้ไว้ก่อนหน้านี้ โดยมีเงื่อนไขการใช้หลักสูตร คือ ในปีการศึกษา 2546 ให้ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 4 ปีการศึกษา 2547 ให้ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และ 5 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ 5 ปีการศึกษา 2548 ให้ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกชั้นเรียน ทั้งนี้ให้เริ่มใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในโรงเรียนนาร่องและโรงเรียนเครือข่าย ตั้งแต่ปีการศึกษา 2545 (พันธณีย์ วิหคโต, 2545, หน้า 12-13) จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่สถานศึกษาจะต้องเตรียมความพร้อม โดยการวางแผนกำหนดแนวทางการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เป็นระบบ โดยเฉพาะการศึกษาสภาพปัญหาความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น เพราะสภาพของสังคมโลกและสังคมรอบๆ มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ในส่วนของอำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน มีโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จำนวน 2 โรงเรียน เป็นโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 17 โรงเรียน รวม จำนวน 19 โรงเรียน จากนโยบายของทางรัฐบาลที่ต้องการให้โรงเรียนดำเนินการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 นั้น ในอำเภอทุ่งหัวช้าง มีโรงเรียนที่เป็นโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในปีการศึกษา 2545 จำนวน 1 โรงเรียน คือโรงเรียนบ้านไม้ตะเคียนซึ่งเป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา และในปีการศึกษา 2546 ทุกโรงเรียนในอำเภอทุ่งหัวช้างได้ดำเนินการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ครบทุกโรงเรียน

ในจำนวนโรงเรียนทั้ง 19 โรงเรียนนี้ มีนักเรียนที่เป็นชาวเขาอยู่ 10 โรงเรียน อีก 2 โรงเรียน มีนักเรียนชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงมาเรียนร่วมกับนักเรียนที่เป็นคนพื้นเมือง และที่เหลือ 7 โรงเรียน เป็นโรงเรียนที่เปิดสอนนักเรียนที่เป็นคนพื้นเมืองอย่างเดียว ดังนั้นในการจัดการศึกษาให้สำหรับคนในอำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูนจึงมีความหลากหลาย ทั้งนี้สถานศึกษาทุกที่จะต้องมีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเป็นของตนเอง โดยยึดมาตรฐานของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นข้อกำหนดเชิงเป้าหมายหลักของประเทศ โรงเรียนจะกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์และสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมได้ตามความเหมาะสมของท้องถิ่น เพื่อให้การจัดการศึกษาสอดคล้องกับความต้องการ ความถนัด ความสนใจ ตลอดจนให้เหมาะสมกับวัย ความสามารถ ความแตกต่างระหว่างบุคคล คุณภาพของหลักสูตรจึงเป็นสิ่งสำคัญ จากการที่โรงเรียนในอำเภอทุ่งหัวช้างได้ดำเนินการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มาแล้ว 2 ปี ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงสภาพ ปัญหา และอุปสรรค พร้อมทั้งข้อเสนอแนะจากผู้บริหาร ครูผู้สอน และประธานคณะกรรมการสถานศึกษา ในการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอ ทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน เพื่อนำผลไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับผู้เรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาสภาพการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน

2. เพื่อศึกษา ปัญหา และอุปสรรค พร้อมทั้งข้อเสนอแนะจากผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และประธานคณะกรรมการสถานศึกษา ในการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน

3. เพื่อวัดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการนำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ไปใช้ ในด้านการสร้างหลักสูตร การวางแผน การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินผลการใช้หลักสูตร ของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และประธานคณะกรรมการสถานศึกษา

ขอบเขตของการศึกษา

1. ขอบเขตของประชากร

ประชากรในการศึกษานี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และ ประธานคณะกรรมการสถานศึกษา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2548 โรงเรียนประถมศึกษาของรัฐบาลในเขตอำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษานี้ มุ่งศึกษาเรื่อง สภาพการใช้ ปัญหาและอุปสรรค พร้อมทั้งข้อเสนอแนะในการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน ในด้านต่างๆ ดังนี้

2.1 ด้านการวิเคราะห์สถานการณ์

- การประชาสัมพันธ์ชี้แจงหลักสูตร
- การสำรวจและจัดทำข้อมูลพื้นฐาน

2.2 ด้านการวางแผนเพื่อดำเนินการใช้หลักสูตร

- การวางแผนโครงการด้านวิชาการ
- การวางแผนงานด้านบุคลากร
- การวางแผนงานด้านอาคารสถานที่
- การวางแผนการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้
- การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

2.3 ด้านการดำเนินการใช้หลักสูตร

- การบริการวัสดุหลักสูตร
- การจัดกิจกรรมการเรียนรู้
- การนิเทศติดตาม

2.4 ด้านการวัดและประเมินผลหลักสูตร

- การประเมินแผนงาน/โครงการด้านวิชาการ
- การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์

นิยามศัพท์เฉพาะ

สภาพการใช้หลักสูตร หมายถึง กิจกรรมในการวิเคราะห์สถานการณ์ การวางแผนเพื่อดำเนินการใช้หลักสูตร การดำเนินการใช้หลักสูตร และการวัดและประเมินผลหลักสูตร เพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมาย

ปัญหาและอุปสรรค หมายถึง ข้อขัดข้อง หรือสิ่งที่ไม่สามารถทำให้การนำหลักสูตรไปใช้ประสบผลสำเร็จได้ ตามความมุ่งหมายของหลักสูตรสถานศึกษาในด้าน การวิเคราะห์สถานการณ์ การวางแผนเพื่อดำเนินการใช้หลักสูตร การดำเนินการใช้หลักสูตร และการวัดและประเมินผลหลักสูตร

การวิเคราะห์สถานการณ์ หมายถึง การวิเคราะห์ผู้เรียน ครูผู้สอน การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและบริบทของชุมชน ความต้องการและความสนใจของชุมชน ตลอดจนแหล่งเรียนรู้ในชุมชน หนังสือเอกสารหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร การประชาสัมพันธ์ชี้แจงหลักสูตร

การวางแผนเพื่อดำเนินการใช้หลักสูตร หมายถึง การวางแผนงาน โครงการด้านวิชาการ การจัดทำแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา การวางแผนด้านบุคลากร อาคารสถานที่ การจัดให้ครู ทำแผนการจัดการเรียนรู้ และการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

การดำเนินการใช้หลักสูตร หมายถึง การดำเนินงานตามแผนงาน/โครงการที่วางไว้ ทั้งการนำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ การบริการวัสดุหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการนิเทศติดตาม

การวัดและประเมินผลหลักสูตร หมายถึง การประเมินแผนงาน/โครงการ การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ทราบสภาพการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และได้ข้อมูลสำหรับนำไปใช้ในการวางแผนพัฒนาคุณภาพปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับเป้าหมายหลักสูตรสถานศึกษา ในโรงเรียนอำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน
2. ทราบปัญหา และได้แนวทางในการแก้ปัญหา ตลอดจนพัฒนาประสิทธิภาพการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ระดับโรงเรียนสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน โรงเรียนทั่วไป

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved